

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดประเภทยาบ้า (Amphetamine) เป็นยาเสพติดที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งกับผู้เสพ ซึ่งผลดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้เสพและผู้ใกล้ชิดในทุกระดับจะมากหรือน้อยก็มีปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกันปัจจัยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลเสียหายต่อประเทศในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ความมั่นคง เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของประชาชน และที่สำคัญในปัจจุบันมีการระบาดอย่างรุนแรง และรวดเร็วในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังหลักของประเทศต่อไปในอนาคต จากการทำงานในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้พบเห็นผู้เสพยาเสพติดประเภทยาบ้าในพื้นที่ปฏิบัติงาน และจากความใกล้ชิดกับผู้เสพยาเหล่านี้ ทำให้ได้รู้และได้รับทราบปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้เสพยาเสพติดประเภทยาบ้าเป็นอย่างดี จึงมีความประสงค์จะศึกษาถึงเบื้องลึกของที่มาหรือสิ่งชักนำต่าง ๆ ที่ทำให้นักกลเหล่านี้เสพยาเสพติด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างวิธีป้องกันสำหรับผู้ติดหรือผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะใช้ยาเสพติด และเพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์หรือสิ่งชักนำไปใช้ยาเสพติดให้ได้มากที่สุด

ในปัจจุบันนี้จากสถิติที่ผู้เสพยาเสพติดประเภทยาบ้ามีจำนวนมากขึ้น จนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ ยาบ้า เป็นยาเสพติดที่ผู้เสพใช้มากที่สุดคือ ประมาณ 3,491,600 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเยาวชนอายุ 12-24 ปี ถึงร้อยละ 28 ของกลางที่จับได้ในปี 2544 ประมาณ 40,000,000 เม็ด ซึ่งมากกว่าในปี 2543 เกือบ 1 เท่าตัว (ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ, 2544, หน้า 8) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภทยาบ้า เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาคุณภาพของเยาวชนที่กำลังตกต่ำ เป็นทรัพยากรที่ด้อยคุณภาพ หรือเป็นภาระของสังคม ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในภายภาคหน้า อีกทั้งยังเป็นตัวเพิ่มปัญหาอาชญากรรมและอุบัติเหตุต่าง ๆ เนื่องจากการขาดสติเพราะฤทธิ์ของยา

จากนโยบายรัฐบาล ได้มีหลักการในการดำเนินงาน ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 19/2544 เรื่อง แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ซึ่งตั้ง ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 โดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ใช้หลักการป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด ผลจากนโยบายดังกล่าว ทำให้มีการเปิดเผยของผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงนั้นมีมากขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่ามีส่วนเป็นอย่างมากในการรณรงค์ให้มีการต่อต้านยาเสพติด ในขณะที่เดียวกันหากมีการติดยาเสพติดมากขึ้น อาชญากรรมใน

รูปแบบต่าง ๆ จะมีมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อเสพยาถึงขั้นเสพติดแล้ว การเสพยาจะเพิ่มมากขึ้น ย่อมจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของตนเอง เนื่องจากต้องการเงินเพื่อหาซื้อยาเสพติดสนองความต้องการมากขึ้น จนต้องประพาศิคิดอย่างไม่รู้ตัวหากการประพาศิคิดนั้นผิดกฎหมายบ้านเมือง ก็จะเกิดการพลัดปลั่งจนถึงขั้นหมดอนาคตได้ หรือหากรอดพ้นจากกฎหมายของบ้านเมืองก็จะมีชีวิตที่ปราศจากความสุข มีแต่ความหวาดผวและจะเป็นปัญหากับผู้ใกล้ชิด และสังคมได้ ผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า นั้น ในปัจจุบันกำลังส่งผลเสียหายกระทบไปทั่วประเทศอย่างรุนแรงและน่ากลัว

ในผู้ติดยาบ้านั้น ในระหว่างที่เสพยา คนทั่วไปหรือสังคมยังไม่รับรู้ การอยู่ร่วมในสังคมก็ยังปกติสุข สภาพทางกายภาพยังไม่ส่งผลให้สังเกตได้ แต่หากสังคมได้รับทราบหรือมีการแสดงอาการให้เห็น โดยทั่วไปไม่ยอมรับ อีกทั้งยังมีความหวาดกลัว หวาดระแวงในตัวผู้เสพยาเหมือนผู้เสพยาอยู่ในโลกคนละใบ ในส่วนของภาครัฐ ก็มีการออกมาตรการเน้นหนักว่าผู้เสพยาต้องได้รับการบำบัดรักษาเพื่อแลกกับการดำเนินการทางกฎหมาย การเสพยาเสพติดนั้นเป็นการนำตัวเองเข้าไปสู่หายนะ โดยที่ตัวผู้เสพยาเองก็ทราบถึงโทษของยาเสพติดแต่ก็ยังอยากลองหรืออยากเสพยา ทั้งที่สามารถที่จะป้องกันได้ทั้งในด้านทางกายภาพ ทางกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางการแพทย์ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จึงเน้นไปที่กระบวนการทางสังคม แม้ว่าการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จะมีอยู่มากในประเทศไทย แต่งานวิจัยที่มุ่งทำความเข้าใจผู้เสพยาเสพติดอย่างแท้จริงยังมีอยู่น้อย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจว่า ประสพการณ์ของเขาดังแต่เริ่มติดยาจนกระทั่งถึงจุดที่เข้ารับการบำบัดรักษา สำคัญอย่างไร มีสาเหตุที่ชักนำอย่างไร สามารถผ่านวิกฤติของชีวิตภายใต้สถานการณ์ของผู้ติดยาเสพติดได้อย่างไร โดยพิจารณาความสัมพันธ์ร่วมกันในหลายเงื่อนไข ทั้งจากสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ ในครอบครัว วิธีการนำเสนอข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกต และศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนและถูกต้องครบถ้วน โดยเน้นการเก็บข้อมูลอย่างลึกซึ้งตามธรรมชาติ อันจะทำให้สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลได้จากประสพการณ์ตรง ตามสภาพความเป็นจริงตามความรู้สึนึกคิดของผู้ติดยาเสพติด เพื่อเป็นการสะท้อนภาพชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ของผู้ติดยาเสพติด ให้ประชาชนและสังคมได้รับทราบและเข้าใจตามประสพการณ์ของผู้ติดยาเอง การทราบถึงสาเหตุของการติดยาและสาเหตุที่ตัดสินใจเลือกเข้ารับการบำบัดของผู้ติดยาเสพติดนั้น จะสามารถนำผลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการป้องกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพราะการแก้ปัญหาที่คืบคั้นคือการแก้ที่ต้นเหตุ ซึ่งถ้าจะกล่าวว่าการติดยานั้นเป็นผลของเหตุก็คงไม่ผิด ดังนั้นการรับรู้และทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับการหาแนวทางหรือวิธีการในการป้องกัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่นเดียว

กันในกรณีของบุคคลที่ติดยาการจะเข้าไปช่วยเหลือ หรือดูแลให้บุคคลเหล่านั้น หลุดออกมาจากวงจรของการเสพยา นั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ดังนั้นการที่เราสามารถรับรู้และเข้าใจถึงเหตุผลของการตัดสินใจ หรือมีอะไรที่เป็นแรงจูงใจ ให้เขามารับการบำบัดรักษา น่าจะนำไปเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ติดยาเสพติด แต่ยังไม่คิดเข้ารับการบำบัดให้หันกลับมามองและคิดที่จะเข้ารับการบำบัดได้มากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคต เราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าผู้เสพยาบ้าจะน้อยลงหรือหมดไป ถ้าการแก้ไขปัญหานี้ไม่ประสบผลสำเร็จ ถ้าสังคมยังรังเกียจและไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ ที่จะต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไข ช่วยกันลดแรงผลักดันและเกิดการยอมรับของสังคม ที่มีต่อชีวิตผู้ติดยาบ้าให้มากขึ้น ให้สามารถเลิกยาเสพติดและกลับเป็นคนปกติได้ โดยเป้าหมายสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะมุ่งไปหาประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่แท้จริงของผู้ติดยาบ้าที่มีความพยายามที่จะเลิกเสพยา เพื่อที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมป้องกัน และควบคุมการเสพยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดยาบ้าและพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม ความมั่นคง อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การติดยาเสพติดประเภทยาบ้า ตั้งแต่แรกเริ่มติดยาจนถึงการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการติดยาเสพติดให้กับเยาวชนหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการชักจูงหรือสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชนหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ติดยาเสพติด ให้ตัดสินใจเลือกเข้ารับการบำบัด
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติดและการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์การติดยาเสพติด ตั้งแต่แรกเริ่มติดยาจนถึงการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการ วิจัย 2 กลุ่มทฤษฎี

กลุ่มแรก ใช้แนวคิดทางทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นการค้นหาความจริงในการดำเนินชีวิตของผู้เสียจากกลุ่มตัวอย่าง เรื่องราวในทัศนะของคนในสังคมว่า เหตุใด เขาจึงหันมาใช้ยาเสพติด วิถีชีวิตรูปแบบวัฒนธรรม พฤติกรรมส่วนรวมของคน ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด มีค่านิยมอย่างไร มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยโดยรวมเป็นอย่างไร อะไรเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น ๆ

กลุ่มที่สอง ใช้แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาแต่ละด้านเพื่อสร้างแนวคำถามการวิจัยเบื้องต้นสำหรับเป็นแนวทางการเก็บรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนจำนวน 5 คน ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การดำเนินชีวิตก่อนติดยาเสพติด เป็นอย่างไร ซึ่งมุ่งสนใจใน 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างในด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคม และการประกอบอาชีพการงาน

1.2 เหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การติดยาเสพติด

2. กระบวนการในการดำเนินชีวิตของผู้ติดยาเสพติด โดยจำแนกศึกษา 2 ประเด็น คือ

2.1 สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

2.1.1 การดำเนินชีวิต

2.1.2 การทำงาน

2.1.3 รายได้

2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการปรับตัว ประกอบด้วย

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

เมื่อติดยาเสพติดแล้วการดำเนินชีวิตส่วนตัวของบุคคลเหล่านั้นอย่างไร

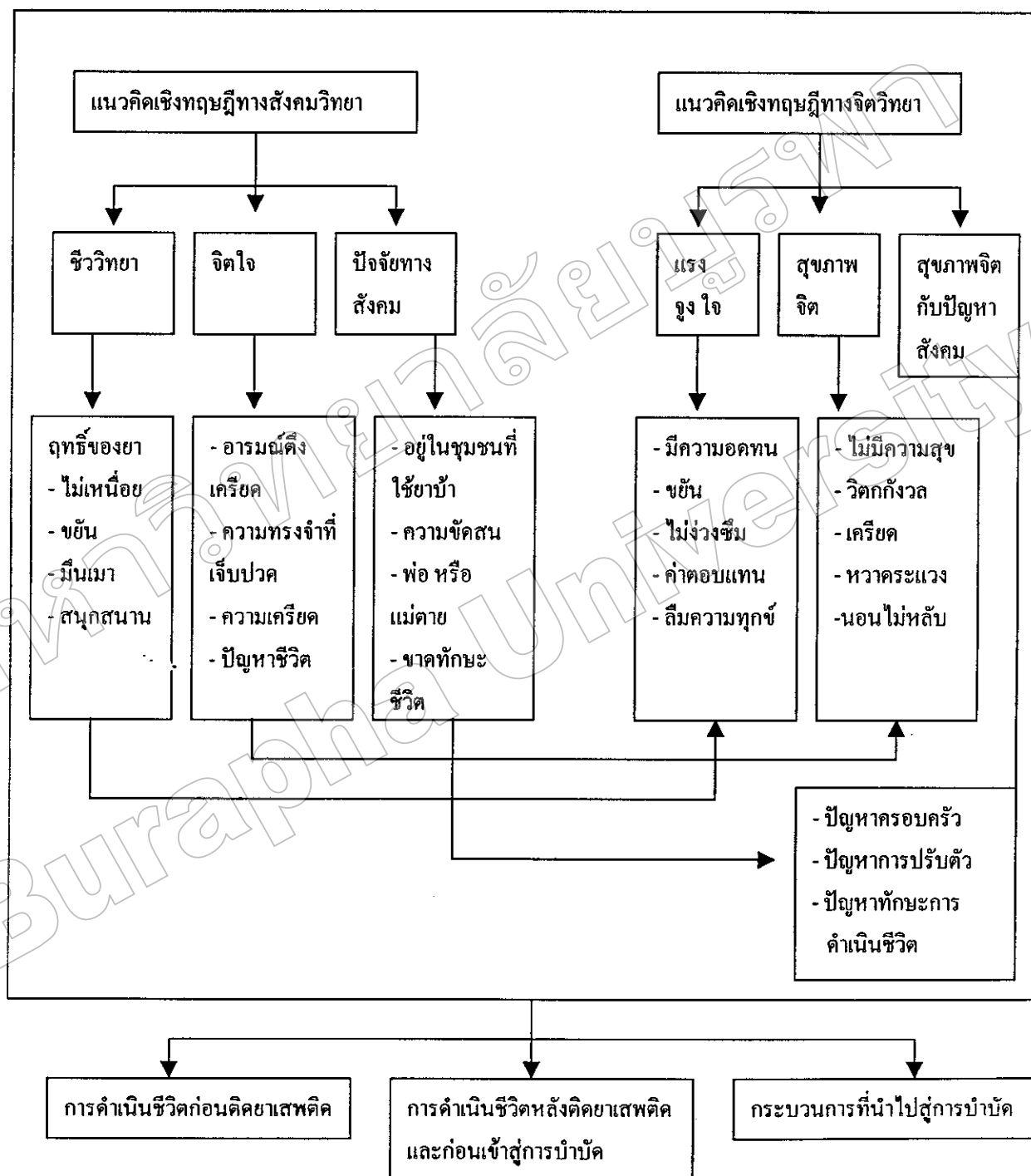
2.2.2 การปรับตัว

3. กระบวนการที่นำมาสู่การบำบัด ประกอบด้วย

3.1 จุดหักเหที่นำมาสู่การรักษาบำบัด

3.2 ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเข้ารับการบำบัด

จากแนวคิดเชิงทฤษฎีทางสังคมวิทยาและแนวคิดเชิงทฤษฎีทางจิตวิทยาสามารถนำมาอธิบายถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน และมีอิทธิพลต่อประสบการณ์ชีวิตของผู้ติดยาเสพติด ดังภาพ

ภาพที่ 1 แนวคิดเชิงทฤษฎีทางสังคมวิทยาและแนวคิดเชิงทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ชีวิตของผู้ติดยาเสพติด

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อเป็นการเรียนรู้และศึกษาประสบการณ์ของผู้ติดยาเสพติดประเภทยาบ้าตั้งแต่แรกเริ่ม จนถึงกระบวนการที่นำไปสู่การบำบัดรักษา เป็นการสะท้อนภาพชีวิตทางสังคมของผู้ติดยาเสพติด ประเภทยาบ้าและเป็นผู้เข้ารับการบำบัด เพื่อให้ประชาชนและสังคมได้รับรู้ และเข้าถึงความรู้สึก หรือเหตุผลในการเลือกที่จะหันหน้าพึ่งยาเสพติด ตลอดจนเหตุผลของการตัดสินใจเข้ารับการบำบัด ตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนป้องกัน ปรับปรุง และ พัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนครอบครัวและสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างปกติสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาประสบการณ์ การติดยาเสพติด ตั้งแต่แรกเริ่มติดยา จนถึงการใช้กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อสะท้อนภาพการดำเนินชีวิตจริงของ ผู้ติดยาเสพติด และกระบวนการที่นำมาสู่การบำบัด โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ เป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์แบบลึก โดยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น ของผู้ให้ข้อมูล คือ เป็น ผู้เข้ารับการบำบัดในโรงเรียนวัฒโนพลเมือง ค่ายฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต, เป็นผู้เคยเสพยาบ้า มามากกว่า 1 ปีขึ้นไป เพศชาย ไม่จำกัดอายุ การศึกษาหรือฐานะทางสังคม, มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ จังหวัดชลบุรี และมีความยินดีให้ความร่วมมือ ในการเล่าประสบการณ์ตรงของตนเอง ที่ได้ รับผล มาจากการเสพยา รวมถึงบุคคลในครอบครัว ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลใกล้ชิดที่ยินดี ที่จะให้ข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับครอบครัวหรือตัวผู้เข้ารับการบำบัด โดยเป็นที่รับรู้และยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งได้ข้อมูลที่อ้อมตัว รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 5 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวิจัยครั้งนี้จึง ใช้ชื่อบุคคล เป็นชื่อสมมุติ ยกเว้นหน่วยงานทางราชการ หรือภาคเอกชนที่ได้รับอนุญาตจึงใช้ชื่อ จริงของหน่วยงานนั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยาเสพติด หมายถึง ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ไม่ว่าจะเป็นสารเคมีหรือวัสดุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะได้รับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจ อย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปทรุดโทรมลง

ยาบ้า (Amphetamine) หมายถึง ยาบ้าหรือยาเสพติดที่มีชื่อทางยาว่า “แอมเฟตามีน” มีลักษณะเป็นผงผลึกสีขาวไม่มีกลิ่น มีรสขม มีทั้งชนิดแคปซูลและชนิดเม็ด รูปร่างต่างๆ เช่น รูปกลม รูปสามเหลี่ยม รูปหัวใจ มีสีขาว สีเหลือง สีน้ำตาล สีฟ้า หรือมีหลากหลายสีในเม็ดเดียวกัน เป็นยาที่กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง จะกระตุ้นทั้งด้านจิตใจและร่างกาย ทำให้จิตใจแจ่มใส อารมณ์เป็นสุข ไม่ง่วงนอน ไม่อ่อนเพลีย มีฤทธิ์เหมือนการกระตุ้นระบบประสาทอัตโนมัติ ถ้าใช้ไปนาน ๆ จะนอนไม่หลับ กระวนกระวาย เมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะมีอาการอ่อนเพลียเอง บังคับตัวเองไม่ได้ เสพมากประสาทหลอน

ผู้เสพยาเสพติด (ยาบ้า) หมายถึง ผู้เสพยาบ้า ไม่ว่าจะเสพโดยวิธีใด เช่น รับประทาน ดม ไช้ระเหย สูบ ฉีดหรือด้วยประการใด ๆ โดยมีพฤติกรรมเริ่มใช้หรือใช้เป็นประจำ

การดำเนินชีวิต หมายถึง คำอธิบายถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้เสพยาเสพติด (ยาบ้า) จนถึงขั้นติดยาเสพติด

กระบวนการที่นำมาสู่การบำบัด หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทางความคิด พฤติกรรม ที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ติดยาเสพติด (ยาบ้า) ส่งผลให้มีการบำบัด

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้เสพยาเสพติด โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ ปัจจัยด้านสถานการณ์ยาเสพติด และด้านการสนับสนุนทางด้านสังคม

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การช่วยเหลือซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญ และตอบสนองต่อปัญหาและความเครียดในเวลาอันรวดเร็ว มี 5 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านการยอมรับ ยกย่อง ด้านการสนับสนุนให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการช่วยเหลือเงินทอง สิ่งของ

การบำบัด หมายถึง การเข้าสู่สถานบำบัดทั้งของภาครัฐและเอกชนของผู้เสพยาบ้า เพื่อสามารถพาตนเองหลุดพ้นวงจร ของการเสพยา มาสู่สังคมปกติได้อีกครั้ง

ประสบการณ์ หมายถึง การผ่านเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาแล้ว ได้รับรู้ว่าผลของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร คือไม่ใช่ว่าอะไรและถ้าต้องประสบกับเหตุการณ์นั้นอีกควรจะทำอย่างไร แต่จะทำหรือหรือไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิต หมายถึง สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เสพยาเสพติด ในด้าน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว ชีวิตในสังคมรอบตัว และชีวิตการทำงาน ทั้งก่อนและหลังเป็นผู้ติดยาเสพติด